



Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies decimus et undecimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De SS. Caito, Quintasio Septemino Seu Septimo, Venusto, Beato, Secundo
Donato, Sereno, Crescentio Nicetio, Vitale Seu Natale, Firmino Eraclio Seu
Heraclio, Et Eusebio MM. Ex Martyrologiis Et ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71246](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71246)

DE SS. CAITIO, QUINTASIO

SEPTIMINO SEU SEPTIMO, VENUSTO, BEATO, SECUNDO

DONATO, SERENO, CRESCENTIO

NICETIO, VITALE SEU NATALE, FIRMINO

ERACLIO SEU HERACLIO, ET EUSEBIO MM.

EX MARTYROLOGIIS ET ANTIQUISSIMO KALENDARIO CARTHAGINENSI.

SEC. INCERTO.
Sancti, in quo-
rum annunti-
atione ab Hiero-
nymianis
hic memoratis
Epternacense

Corbeiense apud Florentinum in Notis Hieronymianum apographum hodie post sex, de quibus jam actum, Africanos martyres duo isthæc vocabula Et alibi, quibus non eodem, quo hi, loco passi esse, quos subdit, Martyres alii indicantur, mox ponit ac ita prosequitur: Caiti, Quintasi, Septimi, Venusti, Beati, Secundi, Donati, Sereni, Crescenti, Taraci, Probi, Andronici, Niceti, Natalis, Firmini, Heracli, Cassi, Eusebi, Florenti, Victoris. Corbeiensi ad amussim consonat vetustissimum apud Dacherium, quod S. Hieronymi nomine insignitur, Martyrologium. Nec abs hoc et Corbeiensi Florentinii textus seu Lucense apographum, si modicum quantum admodum, quo nomina aliquot aliter in hoc, quam in illis, efferuntur, discrimen exceperis, multum dissentit, utpote post Martyres in Africa annuntiatos sic habens: Et alibi Caiti. Quintasi. Septimini. Venusti. Beati. Secundi. Donati. Serene. Criscenti. Taraci. Probi. Andronici. Niceti. Vitalis. Firmini. Eracli. Cassi. Eusebi. Florenti. Victoris. Ast Epternacense antiquissimum a tribus hisce jam adductis apographis nonnihil discrepat: præterquam enim quod Martyrum incerti loci classem, quam hæc hodie annuntiationibus modo datis memorant, perperam heri, ut mox in Martyribus Africanis monui, recenseat, Probum, qui in illis annuntiationibus Andronico præponitur, omittit, Victorique, qui in iisdem annuntiationibus locum ultimum occupat, Jocundum substituit; qua quidem in re hic illud, quod solum sit, sequendum hæud duxi.

C 2 Ad hæc has voces et alibi post Eraclium repetit, itaque martyres, quos mox subdit, non eodem, quo idem Eraclius cum aliis ei præmissis martyribus, passos esse loco, significat. Neque vero postremo hoc in capite carpendum videtur. Ut ut tamen sit, certe eundem e Martyribus, quos Eraclio præmittit, duo ut minimum, Tarachus nimirum et Andronicus, alio prorsus loco, quam Cassius et Florentius, quos eidem Eraclio subjungit, sunt passi. Hi enim, uti infra hoc ipso die in Martyribus, Coloniae Agrippinæ et in ejus vicinia passis, videbitur, una cum Victore in Germania; illi vero seu Tarachus et Andronicus, uti ex eorum Actis, ad diem proximè sequentem, quo in Martyrologio Romano memorantur, Operi nostro in Octobris Tomus V.

serendis, constat, una cum Probo in Cilicia vite suæ cursum, fuso pro Christo sanguine, consummarunt. Hinc porro jam consequitur, ut, quibus locis sex illi martyres, Tarachus videlicet, Probus, Andronicus, Cassius, Florentius et Victor, passi sint, habeamus compertum: cum autem id ita sit, locumque contra, quo Martyres quatuordecim, supra in titulo propositi, martyrium subierint, penitus ignoremus, vel idcirco de hisce solis, utpote distinctam incerti loci Martyrum classem, quæ propterea nec sex illos, ut ut cum istis quatuordecim in Florentinii textu, in vetustissimo Dacherii et in Corbeiensi apographo conjunctos, complectatur, constituentibus, seorsum hic agimus. Ast ut plerumque alias, dum de Martyribus, sola fere Hieronymianorum codicum ope notis, tractatur, evenire solet, ita etiam hic, quæ de quatuordecim nostris Martyribus dicamus, ægre invenimus.

E 3 Etenim eorum martyrii non tantum pælastra, sed et epocha in obscuro est, tantumque abest, ut, quæ gesserunt, vel utcumque sint nota, ut ne modus quidem, quo quorundam efferenda sint nomina, sat certo innotescat. Interim, etsi Nicetæ et Firmine in Epternacensi Hieronymiano apographo legatur, aliis tamen, in quibus Niceti et Firmini invenitur, Hieronymianis omnibus apographis potius, quam uni Epternacensi, adhærendum putavi; quamvis autem Serene seu Serenæ non tantum in Epternacensi, sed et in Gellonensi apud Dacherium apographo ac in ipso Florentinii textu occurrat, alia tamen, in quibus Sereni habetur, Hieronymiana apographa numero plura sunt nec auctoritate inferiora, hincque ea, quibus etiam Galesinius et additiones, soluta oratione ad Wandelbertum factæ, suffragantur, sic sum secutus, ut duorum simul Martyrum, quorum alter tertium, alter undecimum quatuordecim inter, de quibus hic agimus, locum obtinet, nomina in titulo sub disjunctione expresserim, quod, quamvis quidem e geminis modis, quorum altero Septiminus et Vitalis, altero Septimus et Natalis duo isti Martyres vocantur, prior in Florentinii textu et in Epternacensi apographo fundetur, posterior tamen haustus sit e Corbeiensi apographo et vetustissimo apud Dacherium S. Hieronymi nomine insignito Martyrologio, quæ Epternacensi et Florentinii

nonnullisque de modo, quo vocandi sint alique, præmissis,

F

discrepat, ob rationem hic allegatam seorsum ab aliis dantur,

AUCTOR
C. B.

Florentinii textui auctoritate et pondere vix cedunt. Hodie quidem Vitalis in aliquot Kalendaris etiam legitur, sed hæc tantæ auctoritatis non sunt, ut propterea Hieronymianis codices, in quibus Natalis scribitur, mendî insimulem, aliisque, in quibus habetur Vitalis, certo standum affirmem.

Fasti alii, quibus partim sunt inscripti,

4 *Aliter loquendum censerem, si præterea, ut in duobus præfatis Hieronymianis apographis non contractis, ita etiam in aliquot contractis scriberetur Vitalis; verum hæc Vitalem seu Natalem nusquam memorant, omissoque etiam Septimino seu Septimo, e quatuordecim nostris Martyribus paucos tantummodo recensent, Morbacense nimirum, quod apud Marteneum tom. 3 Anecd. exstat, solum memorat Serenum; Augustanum autem apud Sollerium itemque Labbeanum, cum Sereno non nisi adhuc unum, Venustum videlicet, Africanis aliquot Martyribus, de quibus supra egimus, perperam immixtum, proponit, iisque, quod apud eundem etiam Sollerium reperitur, Richenoviense, ut hic reliquis omnibus contractis copiosius, quatuor tantummodo alios, Beatum nempe, Secundum, Donatum, et*

B *Crescentium, adjungit. Atque ita quidem Hieronymiana omnia apographa tum contracta, tum alia, quæ vel de uno e Martyribus, ad hanc, de qua hic agimus, classem spectantibus, loqui comperi, modo enumeravi; quod autem ad Bedam, Adonem aliosque, qui seculo VIII aut IX floruerunt, martyrologos jam pertinet, hi de nostris illis omnibus incerti loci Martyribus altum silent: at non itidem omnes, qui Martyrologia, abs illis contracta, post auverunt.*

recensentur, addito etiam Carthaginensi Kalendario,

5 *Certe apud nos ante tom. 2 Martii in Atrebatensi et Tornacensi Bedæ auctariis duo saltem ex illis, Venustus nimirum et Crescentius, utut Africæ horum palæstra perperam adscripta, una cum S. Victore, alterius classis martyre, memorantur hoc modo: In Africa natale SS. Venusti, Crescenti et S. Victoris martyris. Accedunt Additiones ad Wandelbertum, soluta oratione factæ. Harum auctor statim atque Eusebium et Heraclium in Africa annuntiavit, subjungit: Et alibi Sereni et Crescenti, itaque simul binos hosce Martyres, non in Africa, sed alio in loco fuisse coronatos, cum Hieronymianis melioris notæ codicibus recte indicat. Grevenus et Florarii nostri Ms. auctor*

C *e quatuordecim nostris Martyribus saltem unum, Venustum nempe, qui hosce inter quartus censetur, hodie etiam commemorant; ast eum, utpote quem ab Eusebio et Eraclio, quos in Africa signant, vocibus et alibi interjectis haud sejungant, Africanum cum duobus supra relatis Hieronymianis codicibus contractis, Augustano nimirum et Labbeano, perperam faciunt. Duobus hæc recentioribus hagiologis addendus adhuc est Galesinius. Hic quidem non Venustum, sed pariter saltem unum e nostris Martyribus, Serenum nempe, qui octavum hosce inter locum tenet, hodie etiam celebrat, etsi interim eum et ipse eodem modo, quo illi Venustum, Africanum perperam faciat. A Martyrologiis, quibus hactenus inhæsimus, veniamus modo ad antiquissimum ecclesiæ Carthaginensis Kalendarium.*

6 *Id, quod Mabillonius Observationibus a se illustratum tom. 3 Veterum Analect. editionis anni 1682 publici juris fecit, ac seculo septimo antiquius sub earum initium pronuncia-*

vit, sic habet: vi Id. Oct. sancti Quintasi; in hunc autem monumenti istius certe vetustissimi locum laudatus Mabillonius sic observat: In eodem Hieronymi Martyrologio, vetustissimo scilicet Dacherii, in quo, ut statim dixit, III Kal. Octob. habetur: "Et alibi Januarii, Sosii" etc. "vi Id. Octob. notatur inter alios Quintasius hoc modo: "In Africa Eraclii, Dionysii, etc. Et alibi Caiti, Quintasi etc, "cujus dies huic loco respondere videtur. Ita ille, sibi nimirum Quintasium seu Quintasium, Kalendario Carthaginensi hodie inscriptum, cum Quintasio, quem hodie pariter vetustissimum Dacherii aliaque, ut supra vidimus, Hieronymiana apographa non contracta celebrant, unum atque eundem videri, non obscure indicans. Et vero, quod Mabillonio hac in re visum est, mihi etiam verosimillimum, imo prope certum, apparet; ut vix ac ne vix quidem ambigendum putem, quin etiam unus saltem e quatuordecim nostris loci incerti Martyribus in antiquissimo, de quo hic nobis sermo, Kalendario hodie memoretur. Nec obstat, quod Hieronymiana apographa Quintasium, quatuor tantummodo celebrant, alio loco, quam in Africa, passum prodant; neque enim Kalendarium Carthaginense vel Quintasii, quem memorat, palæstram in Africa collocat, vel solos Martyres, ibidem passos, commemorat.

7 *Quod si itaque, quæ ad Quintasium, Kalendario Carthaginensi hodie inscriptum, spectant, noverimus, ea simul, quæ ad Quintasium (Quintisium legit solum Epternacense) vetustissimo Dacherii aliisque supra relatis Hieronymianis apographis hodie insertum, pertinent, nos habere comperta, vix non indubitanter poterimus asserere. Atque hinc quidem modo non inepte sic argueris: Dictum ecclesiæ Carthaginensis Kalendarium hunc præfert titulum: Hic continentur dies natalitiorum Martyrum, et depositionis episcoporum, quos ecclesiæ Carta genis anniversaria celebrant; cum autem, uti hinc nemo non concludet, Kalendarium Carthaginensis Quintasium cultu seu festo annuo celebratus ab ecclesiæ Carthaginensi fuerit, consecrarium fit, ut verosimillime eundem etiam in hac honorem Hieronymianorum Quintasium, utpote a Kalendarium Carthaginensis Quintasium verosimillime, ut dixi, haud diversus, fuerit adeptus. Verum quis posterior hic Quintasium? Mabillonius post verba, supra ex ipso huc transcripta, ita*

cui insertus est Quintasius, a nostro verosimillime haud diversus.

Eum ex episcopis homonymis, quos memorat, alterum

Carthaginensis annuatim celebrat

8 *Mabillonius ergo, uti ex his ejus verbis apparet, propendit, ut credat, Quintasium, Kalendario Carthaginensi hodie inscriptum, ac proin etiam Quintasium, in Hieronymianis apographis hodie pariter memoratum, alterum ex episcopis, quos hic memorat, exstitisse. Neque vero prorsus immerito scriptorem illum ita animo affectum pronuntiare ausim. Etsi enim in Carthaginensi, de quo hic, Kalendario præter episcopos, quos pro Martyribus accipere præpositum iis Depositionis nomen haud cogit, non alii, quam Martyres, ut Kalendario isti præ-*

suspicitur Mabillonius: quam quidem suspicionem merito, uti hic

A *ficus moxque huc transcriptus titulus suadet, memorare videantur, ibidem tamen martyris nomen non tantum pro stricti nominis Martyribus, qui tormentis sibi pro fide inflictis sunt immortui, sed etiam pro iis, qui tormentis pro fide diu toleratis superstites in pace tandem quievire, accipitur, uti vel ex Felice Nolano, eidem Martyrologio ac Romano hodierno ad XIX Kalendas Februarii inscripto, qui certe, uti ad hunc diem in Ope-re nostro videre licet, tormentis sibi inflictis immortuus haud est, manifestum evadit. Jam vero, cum res ita habeat, est sane, cur merito, an Kalendarii Carthaginensis seu Hieronymianorum Quintasius cum alterutro ex episcopis homonymis, supra a Mabillonio memoratis, unus idemque haud sit, revocari saltem queat in dubium.*

adducta sua-
dent,

9 *Etenim, etsi quidem Patrum Arelaten-sium epistola, Silvestro I Papæ data, cui cum aliis, ut Mabillonius ait, Quintasius, ignotæ sedis episcopus, subscripsit, anno 314, uti e Pagii in Baronium ad hunc annum Critica nemo non colligit, fuerit conscripta, nec post annum 313, quod tum diu pace gavi-sa fuerit Ecclesia, passum esse hunc episco-pum, verosimile sit, fieri tamen potest, ut, Ecclesiam paulo ante id tempus Diocletiano ac Maximiano persequentibus, non paucas pro fide ærummas pertulerit, iisque diu ac patienter toleratis superstes, post pacem Ecclesiæ redditam beato sine migravit ad Dominum. Quod autem ad Quintasium, Mute-citanum episcopum, jam spectat, nec hunc invenio vitam terminasse martyrio, seu tor-mentis, quibus sit immortuus; verum, cum Catholicis Africæ episcopis, qui, ut Perse-cutionis Wandalicæ lib. 4 Victor Vitensis refert, ab Hunnerico, Wandalorum rege, ac-citi, Carthaginem pro reddenda fidei suæ ra-tione anno 484 venerat, in Provinciarum et Civitatum Africæ Notitia accenseatur, fieri potest, ut etiam inter horum quadraginta sex, qui, eodem Victore teste, in Corsicam relegati tum fuerunt, locum habuerit, ibi-demque post multas ærummas, pro fide tole-ratas, diem extremum clauserit.*

10 *Cum itaque, uti e jam dictis consequi-tur, factum esse queat, ut pro Martyribus, nomine isthoc in strictiori significatione haud accepto, habiti ab ecclesia Carthaginensi fue-*

C

rint ambo episcopi, a Mabillonio supra me-morati, enimvero, an horum alteruter non exstiterit S. Quintasius, Carthaginensi Ka-lendario hodie velut martyr inscriptus, dubi-tari non immerito potest. Ac ego quidem ma-gis propendeo, ut de posteriori potius, quam de priori e duobus dictis episcopis dubium illud moveri posse opiner, quod, cum ille fa-cile in Corsica, uti e jam dictis pronum est colligere, obiisse queat, haud difficulter ist-hæc opinio possit componi cum altera, qua Kalendarii Carthaginensis Quintasium, unum atque eundem puto cum Hieronymianorum apographorum Quintasio, qui alibi, quam in Africa, in hisce signatur. Ast erit fortassis etiam, qui idem dubium de Quintasio, incertæ sedis episcopo, moveri potius posse conten-dat, tum quod nihil omnino, quo minus hic alibi quoque quam in Africa passus seu mor-tuus credatur, impediatur, tum quod Quinta-sius alique incerti loci Martyres, qui cum eo hodie in antiquissimo apud Dachertum, quod S. Hieronymi nomine insignitur, Martyrolo-gio supra plus semel jam laudato ammittan-tur, prima huic manu, ut Ruinartius in suis in Africanæ ecclesiæ Notitiæ Observationi-bus pag. 365 indicat, videantur fuisse inscri-pti, recentiorque sit Quintasius Mutecitanus, quam ut id in ipso locum habuisse facile cre-datur.

11 *Ut ut res habeat, tempus equidem, quo Hieronymianorum Quintasius, utpote a Ka-lendarii Carthaginensis Quintasio, verosimil-ime, ut dictum est, haud diversus, mortuus sit aut passus, sat prope e tempore, quo se-cundum jam dicta præfati duo episcopi flo-ruerint, determinari modo hic posset, si horum alterutrum non tantum existere po-tuisse, quod e jam dictis consequitur, sed et re etiam ipsa exstiterit Kalendarii Carthagi-nensis Quintasium, solide ac certo probari alicunde posset. Verum, cum id fieri haud queat, nihilque obstet, quo minus Quintasius alius, qui et Kalendario Carthaginensi et Hieronymianis apographis, pro Christo fuso alibi quam in Africa sanguine, meruerit in-seribi, seculo I aut aliquo e tribus seqq. exi-istere potuisse credatur, Quintasii nostri non magis, quam aliorum tredecim, quos cum eo hic dedimus, martyrum passionem seu obi-tum determinato seculo ausim innectere, hincque supra in margine Seculo incerto ad-scripsi.*

accross
C. B.
concepisse vi-
detur; ast cum
certo vera
haud sit, tem-
pus, quo
Quintasius

E

et qui cum eo
hic dantur,
passi sint, ma-
net incertum.

F

